

Erdélyi villanások

Sárba taposott igazgyöngyök között bóklászva

Úgy adódott, hogy a közelmúltban egy olyan erdélyi körutazáson sikerült résztvennem, amely útvonalon ritkán szoktak társasutazásokat szervezni. Mindig a régi megszokott Nagyvárad – Kolozsvár – Marosvásárhely – Szováta – Gyilkos-tó – Békási szoros – Gyergyószentmiklós – Csiksomlyó útvonalat látogatja meg a legtöbb magyar turista, holott ezen kívül is még sok érdekes és értékes emlékhelye van ennek az országrésznek. Így az egyik utazási iroda éppen az én kezdeményezésemre indított egy utat **Nagykároly – Tasnád – Szódemeter – Érszentmihály – Nagybánya – Koltó – Zilah – Zsibó – Dés – Szamosujvár – Szék – Torda – Torockó – Torokószentgyörgy – Abrudbánya – Verespatak – Belényes – Magyarremete – Nagyvárad** útvonalon. Ennek élményeiről, tapasztalatairól szeretnék a következőkben beszámolni, hátha mások is kedvet kapnak e nem mindennapi kalandtúrára.

A magyar határt a Nyírbátor közelében lévő tavaly megnyitott válfaji új határátkelőnél léptük át, ahonnan csak pár km-re fekszik **Nagykároly városa**. Ez a város elsősorban a Rákóczi-féle szabadságharcot lezáró 1711-es nagymajrényi fegyverletételt végrehajtó Károlyi Sándorról vált híressé, vagy hírhedté. Kinek hogy tetszik! A család nevét is erről a városról kapta. Romantikus stílusban átépített várkastélyuk ma is ott áll egy szép nagy park közepén. Igaz, nagyon elhanyagolt állapotban. Ma egy szegényes régészeti és természetrajzi kiállításnak ad otthont, ez a dohos szagú, lepusztult épület. Pedig híres királyi várakra emlékeztető **nagy lovagterme, csodálatos, festett famennyezetével** ámulatba ejtő. Akárcsak az első emeletre felvezető impozáns nagy lépcsőrendszer, mahagóni színű, fából készült csavart oszlopsorával.

A város híres szülötte még **Károli Gáspár** a teljes Biblia első magyar fordítója, aki ezt a művét már az északmagyarországi Göncön fejezte be és Vizsolyban nyomtatta ki. Továbbá **Kafka Margit**, aki a kastély bejáratával szembeni kis utcában, egy belső udvari lakásban született. Emléktáblája az utcai fronton lévő ház falán, mellszobra pedig a közeli kis parkban van elhelyezve. Ugyanitt található **Petőfi Sándor** mészkőből faragott, eléggé rosszul sikerült szobra is. Ugyanis mindenkire hasonlít, csak reá nem. Ha nem lenne aláírva, hogy Petőfi, sohasem jöttünk volna rá. Egyébként Petőfi életében nagy szerepet játszott ez a város. **1846. szeptember 8-án itt a megyebálon** ismerkedett meg Szendrey Ignác uradalmi jószágigazgató gyönyörű leányával: **Júliával**, aki be egyből beleszeretett és egy év múlva el is vette feleségül. Nászútra is a közeli **Koltóra** mentek, Petőfi egyetlen gróf barátjának meghívására. (Egyébként Szendrey Júlia nem itt, hanem a Balaton melletti Keszthelyen született). Itt található még a **piaristák gimnáziuma**, – a volt megyeházával szemben – ahol Ady Endre középiskolai tanulmányait elkezdte.

Nagykárolyból utunk **Tasnád** – és nem Tusnád! – felé vezetett, a Himnusz költőjének: **Köl-**

csey Ferencnek a szülőházát megtekinteni. Tasnád 1/3-ában ma is magyarok lakta kisváros. Egy dombtetőn helyezkedik el. Mellette (a kisváros gyógyfürdőjénél) kell elfordulni **Szódemeter** felé, ahová kritikán aluli kátyús, göröngyös út vezet. A falu lakói ma többségben görög katolikusok, de mivel 1948-ban a romániai kommunista fordulat után ezt az egyházat beolvastották a görögkeleti (ortodox) egyházba, a templomot és a mellette lévő parókiát is az ortodox egyház kapta meg. Mindez azért érdekes, mert a parókia épületének homlokzatán – egy verandával körülépítve – található a Kölcsey Ferenc születésére emlékeztető eredeti feketemárvány emléktábla. Az ortodox pópát azonban nagyon zavarta az odalátogató sok magyar „alkalmatlankodása”. Ezért fogta magát és lemeszeltette a táblát, mondván, hogy az már nincs meg. Néhány éve azonban a görög katolikus egyház visszakapta a templomot és a parókiát is és az új pap letisztíttatta az emléktáblát és azért az ma újból látogatható. A Kölcsey-család azonban köztudomásúan református volt. A nagy görög katolikus templommal szembeni dombon áll egy kis református kápolna. Akkorácska csak, mint amekkorák a temetőekben szoktak állni. Azonban meglepően nagy telke van. **Ezen a telken a kápolna mellett szerénykedik egy kis Kölcsey-szobor**, alig van vagy 80 centis, de legjobb esetben is csak egy méteres. Nagyon szépen kidolgozott, művészi alkotás. Kölcsey arcvonásai is tökéletesek. De elszomorító, hogy a magyarság erejéből csak egy ilyen mini szobrocskára futotta a nemzet imádsága: A Himnusz szerzője, költőjének. Úgy vélem, hogy a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának jobban oda kellene figyelnie, az ilyen nevezetes történelmi emlékhelyek kérdésére és azok állapotára. Megítélésem szerint ugyanis a Himnusz költőjének ez a mini szobrocskája inkább megmosolyogtató és sajnálatra méltó, mintsem emlékezésre készítő.

Majd visszatérve Tasnádra, onnan **Érdmindszentre**, Ady Endre szülőfalujába vezetett utunk. Megint borzalmas, kátyús úton. De megérte. Az **Ady-család egykori portája** ma is szépen gondozott. A telek egyik sarkában áll az a régi kis zsúpfedeles épület, amelyben **Ady született**. Majd a bejáratnál szemben az a később épített kúria, amely már polgári ízlés szerint van berendezve és több szobából áll. Ebben egy Ady-múzeum működik, amely Ady életének egyes korszakait mutatja be, korabeli fényképekkel, írásokkal, családjáról, barátairól, szerelmeiről és híres kortársairól. Ez egy nagyon kis falu, ma már csak 160-an lakják. Utunk következő állomása **Ákos** volt, ahol egy nagyon szép, vörös téglából épült, ikertornyos, Árpád-kori ref. templom található, amely a török hódoltságig a Benedek-rendi szerzetesek kolostorához tartozott. Aztán **Szatmárnemetin** át **Nagybánya** felé. Ezen az útvonalon is nagyon sok híres történelmi vonatkozású hely található. Érintettük például **Sárköz városát**, amely lakosságának fele ma is magyar. Van egy Vécsey-kastélya. Aztán **Szinérváralja** következett. Itt születet **Erdősi Sylvester Já-**

nos bibliafordító. Majd **Misztótfalu**, ahol **Kis Miklós** született és a Németalföldön kitanulva a betűmetszés és nyomtatás mesterségét, hazajött, hogy tudását és munkáját szülőföldjén hasznosítsa. Majd Nagybányán át szálláshelyünkre: **Koltóra** utaztunk. Itt a falusi vendéglátás keretében voltunk ellátva vacsorával és szállással, igazi magyaros vendégszeretettel. Ez a falu máig megmaradt magyarnak. Lakói nagyon éltrevaló, élelmes emberek. A korábbiakban zöldségtermesztésükről voltak híresek, amelyet könnyen el tudtak adni a közeli nagy bányász- és iparvárosban Nagybányán.

Következő nap reggelén **Koltón** megtekintettük **Teleki Sándor két kastélyát**, a régit és az újat, amelyben **Petőfi Sándor és Szendrey Júlia töltötték mézesheteiket** 1847. szeptember 9. és október 29. között. Ez alatt a hat hét alatt írta Petőfi legszebb szerelmes verseit. (28 vers született itt. Például a Szeptember végén című is.) Majd Nagybánya következett. **Nagybánya a Zazar folyó partján fekszik.** Jól elkülönül egymástól a régi és az új város. A régi városnak szép középkori főtere van. Most kezdik felújítani az épületeket. Csak a régi Szecessziós Palatínus szálló van még nagyon lepusztult állapotban. A tér egyik házában született **Lendvai Márton** a Nemzeti Színház egykor híres művésze. De volt a téren **Mátyás királynak** is háza. A főtérről nem messze egy kis parkban áll a város egyik leghíresebb műemléke a csodálatosan szép **Szent István torony**, amely egy korábbi gótikus templom maradványa. Vele szemben az újabb görögkeleti templom, mellette a kat. főtemplom. Ennek háta mögött áll a **Schola Rivulina** nevű iskola, amelynek egykor **Misztótfalusi Kis Miklós** is növendéke volt. A városból kifelé tartva elhaladtunk az egykori **híres művésztelep** mellett, amelyet 1896-ban Hollósi Simon alapított. Itt alkotott Iványi Grünwald Béla, Réti István, Ferenczy Károly és Thorma János, akik a **plain air-festészet** hazai meghonosításával nevet szereztek a nagybányai iskolának. Ma kemping található a helyén. A város eléggé elaggott múzeumában (a főtemplom mellett) azonban még ma is nagyon sok nagybányai művész több, kevésbé híres, de nagyon szép alkotása tekinthető meg.

Nagybányáról a szamoscikói szoroson át **Zsibó** felé tartottunk, hol a Wesselényi-kastély megtekintése szerepelt útiterveinkben. A kastély sajnos ma is nagyon elhanyagolt állapotban van. Az épületbe nem lehetett bemenni. Sőt az épületet kívülről is csak úgy lehetett megtekinteni, hogy jegyet kellett vennünk a parkjába otromba módon beépített „botanikus kertbe”, amely 2 db vascsövekkel összefogott üveggömbből készült, olyanokból, mint a brüsszeli vilákiállításra készült Atomium gömbjei. Vagy valami ufó-leszálló állomása. Ebben a botanikus kertben semmi különösebb, egzotikus látnivaló nem volt. Sőt azt sem tudom, hogy minek tartják fent, mert a közelben nincsen egyetlen, amelynek a botanikai oktatásához a szemléltetést szolgálná. Lesétálva a kisvárosba azt látuk, hogy a modernizáció jegyében a neobarokk jellegű épületek harmonikus együttesébe beerőszakoltak egy-két csupa üveg bankszékházat, amellyel az egész tér jellegét tönkretették. A zsibói látogatásuk nagy élménye a **ref. templom meglátogatása** volt. Az 10 évi gyűjtögetésből el-

készített **csodálatos Wesselényi-szobornak** örülhettünk, amelyet a templomkertben a templom bejáratánál állítottak fel. Wesselényit ereje teljében lévő reformkori személyiségként ábrázolja, ez a hatalmas, erőteljes szobor. Méltóan egy igazi nagy hazafihoz, mint amilyen Wesselényi volt. Alatta egy bronzablán a latin felirat a család ősi mondását idézi: *Sohase hátrálj. A templom melletti ref. iskola épületét és telkét kisajátították és oda most egy öttornyú, óriási görögkeleti templom épült, amely mellett a mostani elég nagy ref. templom, csak egy kápolnának fog tűnni.*

Zisbórol a megyeszékhelyre **Zilahra** vettük utunkat. Eléggé hosszú és dögös volt arra is az út. Zilah széle egy ronda iparváros benyomását keltette. Ahogy azonban a központ felé haladtunk egyre kellemesebb látvány fogadott. A neobarokk házak nagy része szépen fel volt újítva. De ezek közé is beraktak egy-két üveg torzszüleményt. Így a főter sarkán is. A főtéren a megyeháza épülete előtt áll a **Fadrusz János** alkotta impozáns **Wesselényi-szobor**, amely a nagy főurat egy hozzá alázattal forduló öreg magyar paraszttal ábrázolja, aki egy papiros tekercset ad át neki. Ez a jobbagyfelszabadítás tényét szimbolizálja. Az nap délelőttjén járt ott **Mádl Ferenc** köztársasági elnökünk, aki egy szép nagy piros-fehér-zöld szalagos koszorút helyezett a szoborra. Sajnos délutánra, amikor mi odaértünk, a piros-fehér-zöld szalag már le volt köpve. (Ennyit a toleranciáról!) A **Wesselényi Kollégium**, ahová Nagykaroly után Ady járt, **ma már nem magyar iskola.** Csak az emléktábla utal erre, hogy egykor ez a szép épület **Adyt is tanulói között tudhatta.**

Utunkat ezután **Dés** felé vettük, amelyben a gótikus ref. templom nagysága és szépsége kápráztatott el bennünket. Ez a város is 1945 előtt még magyar többségű volt. Aztán a mezőségi **Szék** felé tartva (ahol szálláshelyünk volt) **Szamosujváron haladtunk át.** Ebben az egykor örmények lakta városban már csak 120 örmény él. Megálltunk a város szélén, a börtön mellett lévő óriási temetőnél, mert kiderült, amit kevesen tudtak eddig, hogy a XIX. század híres alföldi betyárja: **Rózsa Sándor itt van eltemetve.** Elete utolsó éveit ebben a várbörtönben töltötte. Nagy sima síremléke könnyen megtalálható a temető legszélső sarkában. A szamosujvári városnézést most mellőztük. Holnap még visszatérünk.

Széken a Mezőség jellegzetes népviseletéről híres nagyközségében a falu bejáratánál lévő, nagyon szép, – az osztrák vendégfogadókkal is összehasonlítható színvonalú – **Sóvirág Panzióban** volt a vacsoránk. (Miért Sóvirág? Azért, mert egykor Szék is sóbányász város volt. Csak egyszer beomlott a bányája. Sokan ottvesztek és ekkor abahagyták a bányászatot.) A panzió a polgármester tulajdona, aki egy 45 év körüli jólmegtermett, délceg fekete ember. A szép éttermen kívül, (ahol nagyon jó a konyha is), több vendégszoba is található, festett széki bútorokkal berendezve. Igaz, hogy a szobák nem túl nagyok, de a berendezés az pazar. A vacsora is nagyon jó volt. Utána fiatalok népi táncsoportja mutatott be néhány helyi jellegű táncot. Akik nem fértek el a panzióban, azokat magánháznál helyezték el. Így nekem is magán szállás jutott. De nem bántam meg, egy nagyon tiszta családhoz szállásoltak el. Patyolat tiszta volt minden. Az utcai szoba az ún. **széki**

szoba, festett széki bútorzattal, tányérokkal, szőttesekkel volt díszítve. Ott helyeztek el. A férj asztalos. Ő készítette a panzió bútorzatát is.

Másnap délelőtt a **ref. templom meglátogatásával** folytatódott a program. A fiatal, – farmernadrágos – lelkész ismertette a falu és a templom történetét. **A sóbányászat 1818-ban szűnt meg. Városi rangjukat 1884-ben veszítették el.** A templomot a kercsi (délerdélyi) barátok építették, csúcsíves stílusban. **1554-ben Dávid Ferenc idejében itt ebben a templomban volt az unitáriusok első zsinata**, amelynek megszervezésével Dávid Ferenc **Tamás papot** bízta meg. Később a város reformátussá lett. Kétszer volt hosszabb ideig a reformátusok püspöki székhelye. Ma is közel kétezer református él itt. A katolikus és görögkeleti kevés. Azonban 1990. után a szekták itt is nagyon kezdtek elterjedni. Így már van adventista, pünkösdistá, jehovista és szabad keresztény gyülekezet is. A falut egyébként 4 részre osztják. Van Alszeg és Felszeg, továbbá Tüzes-szeg és Csipke-szeg. Tüzes-szeg azért mert ott többször volt tűzvész. A lelkész úr elfelejtette az **unitáriusokat**, de kiderült, hogy **Csipke-szege** azoknak is **van egy szép imaházuk**. Én látam, amikor a falu szélén álló skanzen mentünk megnézni.

Székről **Boncidára** mentünk, ahol egykor az Erdély Versailles-nek nevezett **Bánffy-kastély** állt. 1945-ig még laktak benne. A háborúban kapott egy-két belövést, de alapvetően azért pusztult le, mert a környékbeliek széthordták, majd az állam is sorsára hagyta. Most nemzetközi összefogással próbálják helyreállítani. Kerek bástyatornyokkal körülvett épület. Ezeket a tornyokat már befedték, hogy ne pusztuljanak tovább. De romosan meredező főhomlokzatához hozzá sem nyúltak. **Szamosújváron** megnéztük a téglalap alakú gazdagon díszített, földszintes, vagy egyemeletes régi, **örmény kereskedőházakat**. Majd a hatalmas **örmény katolikus templomot**, amelynek legfőbb értéke a mellékkápolnában található nagy **Rubens-festmény, Krisztus leemelése a keresztfáról**. A templom gondnoka elmesélte a szamosújvári örmények történetét, akik Moldvából költöztek be ide, az üldöztetések elől. Többségük ekkora már elvesztette eredeti örmény nevét. A moldvai ragadvány neveiken jegezték be őket. Ilyen ragadvány nevek pl. a Patrubán (Négy bani), Kabdebo (Ökör fej), stb. 1944-ig a templom becses értéke volt az a festmény (Rubens: Jézus leemelése a keresztfáról), amelyet a város kapott az osztrák császártól és magyar királytól a neki tett szívességekért (kölcsonokért). 1944-ben a kivonuló magyarok Panonhalmára menekítették. 1950-ben a Magyar Állam visszaadta Romániának. Sokáig a kolozsvári Bánffy-palotában, majd az 1990-es évek végétől a helyi múzeum raktárában porosodott, míg nemrégiben sikerült visszaszerezniük, de csak megőrzésre. Szamosújvár után **Kolozsvár** következett, de az itteni látnivalókat nem taglalom. A város szépen fejlődik. De itt is kezdenek eluralkodni a városközpontba nem illő, csúnya, színes üvegdoboz épületek. Az unitárius főtemplom felújítása most folyik. A mellette lévő híres SORA üzletházát nyugati típusú bevásárlóközponttá alakították át. A közeli Széchenyi tér is szépen fej-

lődik. Meglepően sok itt a „digó ízlést” tükröző olasz cipőbolt.

A következő napokban szálláshelyünk **Torockó** volt. Tordán és az Aranyos völgyén keresztül vezetett ide utunk. Sohasem értettem, hogy **Szentmihályfalvát miért keresztelték át Mihai Viteazulnak?** Most kiderült, 1601-ben Básta császári katonái itt ölték meg a Havasalföldet Erdéllyel egyesíteni akaró fejedelmet. Majd **Sínfalva** következett **unitárius erődtemplomával**. Aztán **Várfalva**, majd **Borrev**. Itt hagytuk el az Aranyos völgyét és a **Torockó-patak mentén** haladtunk tovább. Torockó előtt 2 görögkeleti női kolostor van. Addig egész jó az út. Azután viszont olyan, mintha megbombázták volna. Kátyú-kátyú hátán. Ilyen hullámvasút út után érkeztünk be estefelé a csodálatos **Székelykő** alatt megbúvó szépséges **Torockóra**, amely **rengeteget fejlődött, amióta legutóbb itt jártam**. A falu központjának házai szépen felújítva, leírhatatlanul elbűvölő látványt nyújtottak. Az unitárius templom mögötti házsorban lévő **vendégház** belső udvarán kialakított étkezde emeleti teraszán fogyasztottuk el vacsoránkat, ami nagyon kitűnő volt. De ami még ennél is csodálatosabb az innen elénk táruló kilátás. Olyan ez, hogy Svájcban, vagy Tirolban is alig lehet ennél fenségesebbet elképzelni. Előterében az unitárius templom nagy fehér tornya, majd mögötte a Székelykő hatalmas sziklatömbje tárult a szemünk elé.

Kiderült, hogy **Torockó ilyen jólsikerült felújítása a budapesti V. kerületi önkormányzattal már évekkal ezelőtt kialakított testvérvárosi kapcsolatnak köszönhető**. Ők nyújtottak anyagi és szakmai segítséget a régi házak korhű felújításához. Köszönet érte! Más magyar városok is követhetnék példájukat hasonlóan, híres-neves erdélyi magyar falvak épületállományának felújításában. A torockóikat annyira váratlanul érte az a fejlődés, és a nyomában megnövekedett idegenforgalom, hogy fogadására még nincsenek is igazán felkészülve. Üzleti tekintetben még nem is tudtak ennek követelményéhez igazodni. Az unitárius templom déli részén lévő üzletekben ezért **élelmes korondiak nyitottak üzleteket** és árusítják a jólismert portékáikat. Ezt kellene más erdélyi falvak lakóinak is eltanulniuk. Mondtam is házigazdánknak – aki a falu alpolgármestere, – hogy nekik is célszerű lenne megszervezni a helyi ajándéktárgy kínálatot, amelyből egynéhányat ma még csak a községyi múzeum előterében vehetünk meg.

A következő napon **Tordán** néztünk egy kicsit jobban széjjel. Megnéztük az óvárosházával szemben lévő **kat. templomot, ahol a vallásszabadságot először deklaráló 1568-as híres országgyűlést tartották**. Majd a **gótikus református templomot** a főtér D-i részének közelében. E mellett van **Jósika Miklós szülőháza**, aki 1794-ben itt született. Mögötte a **Fejedelmek háza** (amelyet most újítanak fel). Régen ebben szálltak meg az idelátogató fejedelmek. (Ma múzeum van benne.) A **régi református parókiát**, ahol a Bemhez igyekvő **Petőfi Sándor** az akkori lelkész: **Miklós Miklós gondjaira bízta feleségét és kisfiát**.

Az unitárius templomot „én egyedül fedeztem fel”, mert nem szerepelt a programban. A ka-

tolikus templommal szembeni régi városháza mögött van egy kis utcában. Nagyon szép templom. Csak egyik oldala süllyedőben van. A harangozó, – egyébként magyarul alig beszélő román cigány-asszony – amellettt lévő kis parasztházban lakik. A szép paplak egy kicsivel arrább lévő keresztutcában van.

Torda másik nagy érdekessége a nemrég újból megnyitott sóbánya, amely a város Kolozsvár felőli felső végén van, egy kis utcában. A római kortól bányásztak itt sót. De nagyon intenzíven a Habsburgok alatt. **Két óriási aknája a Ferenc és a Mária Terézia lenyűgöző.** Az egyik egy hatalmas tojásalakú, a másik pedig egy koporsó alakú. Minden dúcolás nélkül úgy állnak mint a cövek. Volt szerencsén már egy-két sóbányában megfordulni (pl. a bertchesgadeniben, a wieliczkaiban, a paradiban, de ilyen lenyűgöző óriásaknákat még nem láttam. Érdeemes lesz oda elmenni és leellenőrizni, hogy igazat írtam-e?)

Torockóra visszatérve meglátogattuk a szomszédos **Torockószentgyörgyöt** is. **Brassai Sámuel szülőházát.** Majd megmásztuk a falu közelében lévő **Torockzai-várromot.** Elég nehéz volt a nagy melegben és a nagy kaptatók miatt, de megértte. A Vár **egyik lakótornya még elég jó állapotban van.** Könnyen helyre lehetne állítani és a nagyvászonyi Kinizsi-várhoz hasonló múzeumot alakítani ki belőle. A kilátás innen is csodálatos volt. A falu és a környék olyan fenséges látványt nyújt, mintha repülőgépről szemlélnénk a megnyugtatóan szép, szelíd, dombos-hegyes tájat. Aki teheti jöjjön el ide is. En „maszek alapon” felkerestem a község agilis unitárius lelkészét: **Koppányi Botondot** és megkértem, hogy mutassa meg az unitárius templomot belülről is. Nagyon szép, gondozott templom. Különösen aranyozott szószéke nagyon szép. Visszatérve Torockóra ott is a harangozó segítségével nézhettem szét az unitárius templomban, ami sok hasonlóságot mutat a szentgyörgyihez.

A következő napon az **Aranyos-völgyén** haladtunk tovább a Móc-vidéken át Topánfalváig, majd onnan **Abrudbánya** felé. Utunk végcélja az utóbbi időben sokat emlegetett **Verespatak volt, ahol az egykori bányavároskát, most a teljes lebontás veszélye fenyegeti, az alatta rejlő aranykincs miatt. A helyszínen járva Verespatakról szóló híradásokat is elég tendenciózusnak kell tartanunk. A róla közölt felvételek alapján úgy tűnt, mintha az egész falu már egy romhalmaz lenne. Egyáltalán nem így van. Csak a két legszebb, legstílusosabb emeletes ház áll tetőzet nélkül, málladozó falakkal, lógó ablakokkal. A többi ház még egész jó állapotban van. Bár nagyon sokon ott a tábla, hogy kisajátítva, lebontásra ítélve. Sikerült körbejárni a falut. Itt olyan szép régi házak vannak még, csodálatos kovácsoltvas ablakrácsokkal, hogy bámulatos. Az unitárius templomnak sincs beszakadva a tetőzete, ahogy a felvételek alapján sejteni lehetett. Csak egy kicsit elhanyagolt a környéke. Egyébként a templom környékén temetkezési hely van. Rengeteg Székely nevű elhunyt sírkövével. Egytől-egyig mindegyiknek magyar neve van. **Teljesen örültség lenne ezt a falut lebontani.** A cianós aranykinyerési technológia környezetkárosító veszélyeiről nem is beszélve. Ebből egy**

olyan **élő idegenforgalmi központot lehetne kialakítani,** mint a sokkal silányabb kinézetű kaliforniai **Calico** egykori aranybányász városkából, amely csak egyszerű faházak sorából áll. De a benne lévő üzletek, kocsmák, vendéglők, ajándékboltok, a személyzet öltözete, a kínált áruválaszték mind olyanok, mint amilyenek a XIX. századi aranyláz idejében lehettek. Verespatakról visszafele jövet beugrottunk **Abrudbányára** is. E város neve hallatán sokakban – így bennem is – különböző romantikus elképzelések élhetnek. Hiszen ez volt az aranybányász vidék központja. Ma egy nagyon elhanyagolt, lepusztult kisváros benyomását kelti. Volt olyan templom, amelynek beszakadt tetőzete mellett a málladozó falakon bokrok virítottak. Elszomorító látvány volt.

Egy illuzóval kevesebbel távoztam innen!

Hazafele **Aranyosfőn,** a **Vártóp-hágón** át a Bihari-hegységbe, **Kiskoh** és **Belényes környékére.** **Kiskoh** mellett nemrég tártak fel egy kis cseppkőbarlangot, az ún. **Medve barlangot,** mert nagyon sok medve-csontvázat találtak benne, akik bentrekedhettek a bejárati nyílás beomlása után. Gyenge kis barlangocska. A mi aggteleki cseppkőbarlangunknak még a csecsemőkorú unokája se lehetne. **Belényes környékén több magyar falu van** (Pl. Magyarremete, Köröstárkány és Gyanta), amelyek magyarellenes atrocitások színterei voltak 1944 őszén. Mi utolsó esténken **Magyarremetén** szálltunk meg, ahol szintén van egy olyan református templom, amelyben Árpádkori freskókat találtak.

Belényes egész szép kisváros és korántsem fekszik olyan hegyes környezetben, mint ahogy a térképről gondolnánk. Hazafelé még útba ejtettük **Nagyszalontát,** ahol a **Csonka toronyban** megnéztük az **Arany János emlékmúzeumot.** Nagyon szép, értékes anyaga van, négy egymás fölött elhelyezkedő teremben. Egyébként **Arany János halála után azt fia, Arany László kezdeményezésére állították helyre, a múzeum létesítése céljából,** egy olyan romos lakótoronyból, mint amilyen ma a torockószentgyörgyi. Javaslatom tehát nem példa nélküli. Nagyszalontán az Arany múzeummal szembeni parkban egy hatalmas Ávrám Iancu fej áll, miközben a múzeumban egy olyan csodálatos kis szobor-makettet fedezhettünk fel, – amely **Puskás Sándor** páratlanul nagyszerű alkotása – **Arany és Petőfi találkozását** ábrázolja és feltétlenül köztéri megvalósításra kívánkozik.

Végül a lassan megújuló, megszépülő **Nagyváradon** keresztül tértünk vissza Budapestre. Gyönyörűen halad a szecsessziós **Sas-féle passzázsház** teljes felújítása. Örömmel nyugtáztuk, hogy újra megnyílt **Ady kedvenc törzskávéháza,** a volt megyeházával szemben, közel a belváros sétáló utcájához. Ahol egyébként egyre több színvonalas, **teraszos kávézó** található és ezek mindinkább igazi étellel, polgári hangulattal ezdek megtölteni ezt a sokáig méltatlanul elhanyagolt szép várost. Ilyen érzésekkel és benyomásokkal hagytuk el az európai belépés küszöbére ért Erdélyt és Partiumot. További szép sikereket kívánunk az otthoniaknak, az ott maradottaknak. Akik szülőföldjükön várják be sorsuk jobbra fordulását.